

כשנחרב ביתו של סנדיר זעירא

קורא נעים, לבל תשית עלי הטאת שהתנכלתי בלבי לנטוב חלילה את דעתך בכחש ומרמה הריני מוכר מורעא, כי ספורי-מעשה דומה לזה מצוי בנוסח אשכנז וחכרו ספרא רבא משלהם ונכתב גם בלשון פולין עיי אחד חשוב ונדוליי) והובא לפניך כזה באריכות-לשון ובשנויי נירסא שלא כצורה של תרגום והעתקה אלא כשהוא מנויר ומיוהר בישראל נמור, כי לא יגה שכמך אחר על גורל-שכונתנו של בן-כרות ושאינו בן-כרות ומפורסמות אינם צריכים ראייה, —

סהרי במרומים, שאיתו לי-בלהות עולה ומנצנץ ונשקף לי מבער לנלעד של הזכרונות הנתונים ועומדים זה על נבי זה כערמות-החמה שנקצה-הנורן, והמעשה שהיה כך היה: החילה נשמע הד עמוס של אצבעות נוקשות על הזנוניות והקיצותי כאילו סבני לסמים מוינים והוציאוני בחזקת-יד משנת-שאני נים, אמרתי בלבי: ודאי מתדפק השמש הישיש על הלוגי-ישראל ועוד מעט יהמה קולו כחלילים: עם קדוש, עורו נא, התעוררו נא לעבודת-הבורא! אולם הפעם נאחזתי ונתבריתי ותצלנת שתי אוני מצעקה צרודה: כל הרוצה לראות בדליקה שנפלה בביתו של סנדיר זעירא יקום על רגליו וילך, אבא נייער כשירו האחת מתורת אחרי הכיפה שנשד מטה עם שינה מראשו וידו האחרת משפשפת את העפעפים ואני פתחתי ביבנה ארוכה וממושכת וראשית כל נמרתי בנפשי להציל בלי-עברות זה את העז הלכנה רכת-השער ואת תבנית בית-המקדש עם הכהנים הגדולים וההר-יוטים ועם המוכה ומנורת-המאור שהת קנתי לי ופתחי וסדתי במין לובן שאין כמותו מקצה-העיר עד קצה, סרקי הפד לנית המשרתת בכית-אבא עוד מימי האמיננטים הראשונים מרוסיה באה לשבך ולחפוי את פחדו והחלה לנחמני, כי האש רחוקה היא מהלך מאתים ועשרים פסיעה מביחני ויחכן, כי מי שהועיק את בעלי-הבתים הסרוחים על מפותיהם היה פותו והמד לו לצון ולא נתכון אלא להטיל מעט אימה על הבריות ואפשר שהצעקה לא היה ולא נבראה, כי אם הלום חלמנו ואין אנו יודעים מה הוא, ומתוך שהרעיפה עלי את נפמי תחומיה הלבישחני כהפה ותחבה את רגלי המרתחות באיזה מנעלים גרו-לים והוציאחני-הוצה, אבא נאנה לאמר: — וי לו לסנדיר זה, שכל ממונו יורד לטמיון, אין מול לישראל וסליק, מאחורי-הגנה של הכומר בין שני הרחובות הולכים ומשתלבים בואכה בית

Als dem kleinem * סדר דוגר: Maxel das Haus niederbrannte קסרוביץ: Jak sie Kubie Łokietkowi spalil dom.

הנתיבות וסמוך לחורבת-הפונדק האדום עלתה שלהבת כמראה הזהב של המט-בעות, שאמא היה במוצאי-הדיר מצניעה בפומקה, הבית היה עשוי כתבנית-היכל ממש, מימינו ומשמאלו שני פורים של אילנות צעירים ופרחים ווקפים את ראשיהם הזעירים בהירור של כמה וכמה גונים ובאלפסי-הרמינה היו נתונים מיני נפיעות, שנידולס יפה בנגב ומנדל מחור טב ומפואר עוטר אז ראשו וסחור-סחור פורחות יונים בטיסה חשאית בלא רש-רוש-כנף, קיצורו של דבר: תכשיט נאה שהוא תפארת לבעליו, סנדיר היה לפלא בעיני-העיר כלה, כי ברר לעצמו מנרש שלא בשכונתם של יהודים ועל קרקע-בחולה דוקא ובנה את הבית כולו ממי-סרו עד טעחו בעצמ-ידיו ולא נסתיימה מלאכתו אלא בשמונים יום לרכות לילות-הירח, אשר גם אוהם שם כימים, אנשי-שלומנו, שעברו ליד הבית הזה, סברו, שביחו של גוי הוא המשמש את המלי-כות, כי דרכם של אלה לנדל אילנות לנוי וצמחים להרהבת-העין ולהפריח יונים, והבית היה חדש בתכלית החידוש, כי נבנה רק לפני שנה תמימה לכשהזר סנדיר מאמיריקא ועתה אכלה ולחכה בו האש המלהטת בלשונות צהובות והקרשים נתרסקו והקירות נתמטטמו והמרישים נתפקו מבלי נשמע קולם ולשונות-האש התמרו חרש כלהבה-הפתילים היונקים שמן זך משמונת קני-המנורה שלכבוד הגוכה, האויר היה רווי-להלוחות, הכוכבים נתי-חבאו מתחת לעננים, לרגעים נתלכללה בתיקול עמומה של רעם רחוק, נשבה רוח אלולית ומאחורי-העיר עמד פסד-נשם, כמעט כל יושבי-העיר ופרבריה נתכנסו וכלי-מים בידיהם ותוך קלי-הקולות ורו כל אחד את חברו למלא-כה כשך-ליו הוא מתנולל סדוק וריק למרגלותיו ואלה שלא הביאו בדים וקיתונים התרוצצו רצוא ושוב והסתפקו בקריאות ונספסו בידיהם הפשוטות כלפי הריסר הוריוס המכבים את השרפה: אי-אי, לא כן רחמאי, כאן תשפוך, דוקא כאן! הנשים התכרבלו בסודרים כבדים מחש-צינה ופלמו אנהות עמו-קות, כקוס-מצוה שהזמן נרמא ונחצה

המחנה לשנים: אלה מכבים ואלה מכ-כים והיו הראשונים מתי-מעט והאחרונים כמספר בני ישראל שבעיר לרבית מי-קיסקה, שבלעדיו לא היינו מספיקים לשמור את השבת כדת וכראוי לה, איציקל נכאי רבית-הנסת של שואבי-המים, שנתינע משפעת התשפוכת לתוך התבירה, הסביר לנשים המקוננות כשהוא מיושב על כרו המהופכת: — אצבע-אלקים ממש, אני יושב בבתי ומתקן את האסל שריסק אותו עוזרי המסור ופתאום מהבהבים לנגד עיני אנשים לבנים, כקשקשי-כסף, אני נושא את עיני לחלון והנה מתרוצץ באמצע-השמים מין ברק משונה והוא עושה כמה וכמה עינולים ורושם בשבי-ציה-רקיע ראשית-יבות של סנדר זעירא ושני מניידוד ויורד כהריסר הצים ביד נכור ואני מהרהר בלבי: סנדיר, סנדיר כאשר אכדת אכדת, ואם תמצאו לומר מה ראיתי על שעות זו לבוא ולשפוך מים על השרפה ושלא לקבל את הנודה, שיצאה מפי-הנבורה - אשיבכם כהנה וכהנה, ראשית מנין לכם שאין כאן שנתה שיצאה מפי השליש ושנית הרי בשר ודם הוא בשר ודם והרחמים אינם יוד-עים חכמות...

ואבא כוסס את קצה-זקנו ורומן: — שש שנים עבר כאותה אמ-ריקא ויש אומרים שעמד בעירום ועריה

בתך הבית ודרך ביחפת-רגליו עורות-אילים ותישים שנתרככו מפלני-הויעה היורדים מבשרו וכל דולאר, שנקנה בעבודת-הפרך זו, שיקע בביתו זה והנה תחת לבוא אל המנוחה ואל הנחלה הלך שרי-המשחת ולקח הכל... פתע הגית נחוסקי האפיקורס, שמשף את ידיו ברונזה והתריס כמתוך לענ: — מנדיל שהטיל אשתקד שלא כמתכון קיסם דולק לתוך האסס והאש אכלה את אפס-קצו מיד גורחו סרדיו-טיהמלכות להגיש את רגליו לנחשתיים, לאסור את ידיו בויקים ובככלי-ברז ולחושבו עם לסמים ושפופי-גול בבית-האסורים, ברם, נשמישהו יושב בשבעת-רקיעו ושולח אש בביתו החדש של יהודי תמי-דרך מיד סתכנסים יראים ושליטים ומאדיקים את הדן לצנות את שרי-המשחת שבשמים ולחייב ילודי-אשה על אדמות, בקצור: אם די לא ישרוף בית מיבעי ליה... ואני-לכתי לא הלך אחרי תלונתי תיו של של אבא וידעתי שהקביה כל דרכיו אמונה ומסתמא היה סנדיר מועד לפורענות, לרסוק-אברים ומרעין בישין והיה לו הבית הבנוי לתפארה כאותו התרגנול שאנו מנפנסים אותו-מעל לרא-שינו ומכריוס: זו תליפותי, זו כפרתי, זו תמורתיו... ושםא, נמצא בו שמץ

פסול, עבירה קלה וחמורה, שכן חזר מאותה אמריקא בלא פאות ובלא התי- מתיוקן והוא מנולח ככומר להבדיל וסרקי אומרת, שלא היה זהיר שם בעניני-כשרות ואמירקא וו אפילו אבני הרחוב שבת הן טרפה ונבלה ומוקצה מחמת מיאוס.

על גלגל-האבנים הסמוך, שהצהוב מאורי-השלהבת, ישב סנדיר ועירא וסנטרו נתון בין כפות-ידיו ועינו מישירות ומביטות נכון, האש לא חשתוללה ולא התגעשה, כי אם עלתה ביקוד רך למרו- מים, אשר מהם לוקחה, הקהל הרב והמצטופף לא העיו לנשת עדיו וכולם ציפו, שסנדיר יתנער ממקומו ויצעק צעקה גדולה ומרה ויטיל את עצמו לתוך הלהבות, אולם הוא נשאר יושב על האבנים ורק כשנחרב הבית עד תומו ושלד-התנור ערום-הנדבכים התרומם בעמידה מבודדת מנלי-הרמין נחקיב סנדיר בפסיעות נסות, נפל נהלת עוממת והצית את מקטרתו הארוכה, בימים ההם ואני עודני נער וקטנותי מהבין לכל המתרחש סביבותי, אך בראותי למחרת-היום לאורי- השמש המשכינה את סנדיר ורגליו עומדות במעיה-המפולת וממקטרתו מתאב- בים גליי-עשן מכחילים—הם לבי בקרבי ותנבר הלמותו שלא כימים ימימה, כאילו הרגשתי פתאום מה גדול האדם מגורלו, כי מה כחה של נורה אם האדם נקביל את פניה בהעלאת-עשן הנפלט מפי המקטורת בלעני-שאננים? סנדיר גחן על החורכה, ידיו נכרו עד שהוציא את הקרדום וחזר לגלגל-האבנים להשחיו את הקרדום ולהשיב לו את הכרק הריזשון. באותו ערב נעלם סנדיר ועקבותו לא נודעו עד היום הזה, ידוע, שהלך

לבקר בהיכלו של הרבי דבלו ולשפוך לפניו את מרי-שחיו והמקורבים מספרים, שהרבי אמר לו בלשון-קדשו: מיום שנלינו מארצנו ונתיחקנו מעל ארמתנו אסור לו לאדם מישראל לבנות את ביתו על קרקע-בתולה שלא עמד עליה בראשונה ביתו של גוי ומה שאמר ר' יהודה הסיד וציל שאסור ליהודים להקים בית על קרקע-בתולה כרגשפורג הכונה היא לכל ישראל ולכל הגלויות, ומכיון שסנדיר לא ציית להתראתו של הרבי לפני שנתים ימים ונתאוה לבו לעבור על האיסור—נחרב ביתו והוכה לרסיסים, ואם האבו דעת את סופו של סנדיר, לא אוכל הישיבכם דבר דבור על אפניו, כי הבריות שנויים במחלוקת: חד אמר שהלך לכרכי-הים ושם יצא לשמד רחמנא ליצלן ונעשה כגוי נמור הזורע וקו, ה, מנכש ומשדד ומעמר וכיוצא באלה וחד אמר, כי הלך לארץ הקדושה לחונן את עפרה ולעבוד את אדמתה, לרצות את אבניה ולקומם את הריסותיה וביתו מתנוסס על הר קדוש ואעפ"י שבאותו מקום לא עמד ביתו של גוי מימות אדם הראשון מובטחני שלא תאחו האש בקרנות-הבית ולא תאכלנו הלהבה, כי בארץ הקדושה הא- סור אינו איסור, כידוע, והוא בטל ומבוטל, כעפרא דארעא, ואתה קורא נעים, בקשתי שמוחה לסניך: אם תמצא באחד המקומות הקדושים את סנדיר ועירא והוא זקן ושבע-מים ועובד את אדמתו תניד לו, כי אני הקטן מבני- עירו מבקש לראות אותו פנים אל פנים כרבר איש אל רעהו, כן נוכח לראות בתקמת ישראל אמן ואמן.